

A reményteljes múlt

Vallomásrészletek a „Szerelmes földrajz” című televíziós sorozatból

Szerkesztő-riporter: Hollós László, operatőr-rendező: Dala István. Geo-Ökofilm Produkció, 2013

TŐKÉCZKI LÁSZLÓ: Szikszón születtem, Felsődobozán töltöttem gyerekkoromat, itt kereszteltek és konfirmáltam. Több mint negyven éve elkerültem erről a vidékről. Nagyon szép a táj, az emberek nagyon kedvesek. Ide köt a felnevelkedésem emléke.

Ezen a vidéken – amelyik régebben gazdagabb volt, mint most – pár száz ember fel tudott építeni egy templomot, el tudott tartani egy lelkészt, egy tanítót. Az iskolát is felépítették, tehát áldoztak szellemi dolgokra, és ez nagyon fontos. Egy közösségnek az adja meg az igazi minősítését, hogyan néz ki a temploma, egyszerűen azért, mert ha rendben van, az azt jelenti, hogy a közösség költ olyan dolgokra, amiktől nem vár közvetlen hasznot. Mintegy önkifejezésként tartják karban. E tájon évszázadokon keresztül sokkal mozgalmasabb életet éltek lelki- leg, szellemileg, gazdaságilag, mint manapság. Ennek következtében rengeteg emléke, nagyon szép öröksége is van. A trianoni békeszerződéssel különösen a peremre szorult. Fel kell kelteni iránta az érdeklődést, hogy értékeit mindenki megismerhesse.

Göncön áll Károli Gáspárnak a szobra. Az ő személye jelzi, milyen fontos vidék volt ez a magyar történelemben akkor, a XVI. század végén. Ma mindenki, aki az irodalmi magyar nyelvet beszéli – mely a bibliafordításában megszületik –, az a kelet-magyarországi nyelvjárásban beszél. Magyarország legrégebb megmaradt építményei közé tartozik a vizsolyi templom. A jelentősége abban mutatkozik, hogy világossá teszi, nem véletlen, hogy a reformáció korában éppen itt volt a Mancskovics Bálint-féle nyomtatógép felállítva. Károli Gáspár Göncről ide küldi át a nyomtatandó íveket. A Rákócziak birtokához tartozott ez a hely. Rákóczi Zsigmond volt a Biblia egyik legnagyobb finanszírozója, egy olyan korszakban, amikor évtizedek óta folytak a török háborúk. A folytonos pusztulás ellenére még volt annyi anyagi erő, hogy egy ilyen nagy vállalkozást végre tudjanak hajtani.

HOLLÓS LÁSZLÓ: *Miskolcon járt egyébként iskolába.*

T. L.: Miskolcon érettségiztem villamos-ipari technikumban. Már ott kiderült, hogy alapvetően humán érdeklődésű vagyok. Két évig Debrecenben jártam egyetemre, utána átkerültem Budapestre. Ebből a szempontból Miskolc a családot jelentette nekem, a kötődést.

H. L.: *Negyven éve él Budapesten, e műsor kedvéért mégis visszatért Abaúj megyébe.*

T. L.: Miskolc már Borsod, ám tulajdonképpen ma az abaúji népesség nagy része miskolci. Főleg a fiatalok otthagyják a szép, történelmi vidéket, amit Abaúj jelent. Én is a többiekkel együtt kerültem először Miskolcra, aztán még távolabb. Az emlékezet azonban sok mindent megőriz. A gyökerekből él az ember, mint ahogyan a fa is. Azt hiszem, az emlékezés, a kötődés fontos. Ez nincs azzal ellentétben, hogy természetesen én – ha úgy tetszik – budapesti lokálpatrióta is vagyok. Bár még csak tizenegy éve élek a Ferencvárosban, tulajdonképpen ferencvárosi lokálpatriótának is mondhatom magam.

H. L.: *Ön a Duna-melléki Református Egyházkerület főgondnoka, a Református Tehetséggondozó Alapítvány elnöke, televíziós műsorok rendszeres szereplője, a Hitel című folyóirat rovatvezetője, a Valóság főszerkesztője, a TIT alelnöke, egyetemen tanít, rengeteg mindent csinál. Hogyan fér mindez az életébe?*

T. L.: Az emberek mindig arra szánnak időt, amit fontosnak tartanak. Nos, én fontosnak tartom, hogy a hagyományszakadással bajlódó magyar szellemi életben minél több szálat tudjunk visszakötni a múlthoz, erősítve ezzel egyén és közösség beágyazódását a társadalomba és a történelembe – ezért vállalom. Mindegyik feladat valamilyen formában ezt szolgálja. A hagyományszakadás nemzeti betegségünk. Mi a közös ezekben a feladatokban? A törekvés, hogy a lélek és a szellem szárait valamiképpen összekötözsem. Sajnos évtizedekig nem voltak magától értetődő, hogy nem létezhet egy család sem, egyén sem, közösség sem, iskolák sem létezhetnek hagyománytőke nélkül. Nem lehetnek szellemi beruházások mindig megújuló szellemi kezdeményezések nélkül.

H. L.: *Ez egyúttal hitvallásnak is tekinthető, vagy markánsan megfogalmazott ars poetica?*

T. L.: Emberi szempontból ez hitvallás dolga. Meggyőződésemben az a hit munkál, hogy az ember nem a semmiből jön, és nem a semmibe megy, hanem minden egyes embernek, kinek-kinek a magáé, de van küldetése, rendeltetése. Az emberi mértékben vett boldogság mindig attól függ, hogy az ember megtalálja a helyét. Egy társadalom attól jobb vagy rosszabb, hogy milyen arányban és mértékben kerülnek az emberek a helyükre, és teszik azt, amire hivatottak.

H. L.: *Utunk során többször is beszélgettünk a valódi rendszerváltás lehetőségéről. Eljött az esélye ennek?*

T. L.: Részben igen. Egy-egy változás igazából akkor győz, akkor jut uralomra, amikor azok a generációk, bármennyire is kegyetlen ez adott esetben, lényegében kifutnak, akik még a múltat képviselik. Az ember nem tudja a múlttól függetleníteni magát. Bennem is ott működik a gyerekkoromtól megtanult, reflexént ható félelem és gátlás. Az egyetemen tanítva úgy látom, hogy az új generációk ettől függetlenek. Óriási pozitív változás ez, de egyúttal negatív is. Számukra sok minden nem létezik hagyományként, tapasztalatként, magától értetődő etikai, értékelvű dologként. Ezért lesz nehéz igazi rendszerváltást csinálni. A mi fiataljaink nem találják maguktól értetődőnek a változásokat, mert nem tudják mihez viszonyítani. A mi mostani helyzetünk semmiképpen sem hasonlítható

össze nemcsak anyagilag, hanem szellemi értelemben sem mindazzal, amit Nyugat-Európa megélt. Nemcsak a jóléti társadalom miatt, hanem egyszerűen azért, mert ott folyamatosan léteztek azok az irányzatok, felfogások, értékelvek, olyan lelki-szellemi tartalmak hordozói, amelyek ismerete nélkül nehéz megmagyarázni, hogy az előttünk élő generációk mit miért cselekedtek. Igaz, a nyugat-európai társadalmak is jelentősen bomlanak.

H. L.: *A közösségformálásban, ünnepeink méltóságának visszaadásában a fiatalok nevelése elengedhetetlen.*

T. L.: Alapvető lenne ez a XX-XXI. századi bomló emberi közösségek tekintetében, az egyének elmagányosodása, dezorientáltsága ellen. Mindnyájan egy folyamat részesei vagyunk, szem vagyunk a láncban. Egy közösség mindig az elődöknek és a később megszületendő generációknak az egysége is. Századunk tömegei nem tudják, mit csináljanak, mi értelme van dolgozni, szenvedni. Ennek megértéséhez segít hozzá a történelem, főleg, ahol eszmékről, gondolatokról, távlatokról van szó. A kereszténységnek is ez a legnagyobb fontosságú dolga – emberileg. Persze az üdvösség a kereszténység alapvető kategóriája. De emberileg nélkülözhetetlen, hogy van távlat, van reménység, létezik a küldetés és a rendeltetés, amely nélkül könnyen elvész az egyén és a közösség is.

H. L.: *Van remény?*

T. L.: A történelemben mindig van remény. Amíg a kegyelmi idő tart, addig a történelemben nincsenek lefutott játszmák. De sokszor van olyan helyzet, amikor bizonyos folyamatok elérnek egy pontot, amely után nincs visszafordítási lehetőség. A kisebb közösségekben bizonyos helyeken látok már ilyen pontokat, de az egész „magyar nemzeti közösségre” vagy éppen Magyarországra nézve, vagy nagyobb régióra tekintve nem tartom lefutottnak a történelmet. A történelmet ugyanis emberek csinálják, és sok minden alakulhat egészen másképp. A török után a magyar költészet évszázadokon keresztül a legfontosabb problémaként kezelte a nemzethalál-víziót. Ennek ellenére a magyarság nemhogy nem tűnt el, hanem gyarapodni kezdett, és az első világháborúra egy több mint tízmilliós néppé erősödött. A mostani helyzet látszólag rosszabb, de más oldalról, éppen a technikai civilizációs viszonyok miatt megfordíthatók a dolgok, ha egy közösség akarja. De ehhez önismeret kell, ehhez határozottság kell. Tudni kell, hogy mit miért csinálunk, mit teszünk az étellel, a tudással, a tehetséggel stb. Ez egy olyasfajta kérdés, amelyre majd a következő generációk fognak válaszolni, hiszen a mi nemzedékünk, akik még élünk, ám életünk nagyobb részét a kommunizmusban töltöttük, legfeljebb részleges válaszokat adhatunk. Nincs már időnk, hogy sok mindent megváltoztassunk. Erre azoknak lesz idejük, akik élnek. Ezért kell megtenni mindent, hogy ők olyan fegyverzetet és tudást szerezzenek, olyan etika és ethosz birtokában cselekedjenek, amely képes adott esetben visszafordítani emberileg látszólag reménytelen helyzeteket.